

В. В. Заборовський

аспірант Ужгородського національного університету,
Ужгород, Україна

ПЕРЕТВОРЕННЯ ВІДКРИТИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ У ЗАКРИТІ АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА

Насамперед, слід відмітити, що мета проведення реорганізації акціонерних товариств може бути найрізноманітніша. Нею може бути бажання акціонерного товариства здійснити оптимізацію своєї підприємницької діяльності в залежності від ринкових умов через збільшення своєї потужності на ринку шляхом злиття товариств та залучення додаткових активів або, навпаки, здійснити відокремлення частини активів товариства для нового господарюючого суб'єкта. Реорганізація акціонерного товариства інколи викликана помилкою осіб, які прийняли рішення про створення товариства у виборі тої чи іншої організаційно-правової форми.

Однією з найбільш поширених і законодавчо розроблених форм реорганізації є перетворення, яке є найбільш типовим варіантом універсального правонаступництва. Незважаючи на це, і при проведенні процедури перетворення виникає ряд невіршених проблем. Одним із них є питання про те, що перетворення ВАТ у ЗАТ (і навпаки), є реорганізацією і потребує проведення всіх реорганізаційних етапів, і, насамперед, конвертації акцій чи таке перетворення можна здійснити лише шляхом внесення змін у статут товариства, тобто є простою зміною виду акціонерного товариства. Однозначної відповіді на це питання немає ні в українській, ні в російській юридичній літературі.

До прихильників тієї точки зору, що перетворення ЗАТ у ВАТ не є реорганізацією є М. Телюкіна, яка вважає, що: «закрите акціонерне товариство і відкрите акціонерне товариство є різними типами організаційно-правової форми акціонерного товариства, тому перетворення ЗАТ у ВАТ і навпаки, не є формою реорганізації. Отже, при цьому не вимагається дотримуватися всіх встановлених для реорганізації правил» [1, с. 47]. На підтвердження цієї точки зору можна привести і положення п.23 Постанови Пленуму Вищого Арбітражного Суду Російської Федерації від 18 листопада 2003 р. № 19 «Про деякі питання застосування Федерального Закону «Про акціонерні товариства» [2], в якій зазначено, що перетворення акціонерного товариства одного типу в акціонерне товариство іншого типу не є реорганізацією юридичної особи (його організаційно-правова форма не змінюється), і тому вимоги про складення передавального акту, про повідомлення кредиторів про наступну зміну типу акціонерного товариства, про надання акціонерам права вимагати викуп належних їм акцій (якщо вони голосували проти перетворення або не брали участь у голосуванні з цього питання) не застосовуються в даному випадку. До такого ж висновку можна прийти і виходячи з аналізу п.8.9.1 Стандартів емісії цінних паперів і реєстрацію проспектів цінних паперів, затверджених Наказом Федеральної служби по фінансовим ринкам від 25 січня 2005 №07-4 [3], в якому зазначений виключний перелік шляхів розміщення цінних паперів при перетворення юридичних осіб, але жодним чином не вказано про можливість конвертації акцій ВАТ на акції ЗАТ (чи навпаки).

Подібної точки зору притримується і Н. Шевченко, яка на основі аналізу норм українського законодавства щодо видів організаційно-правових форм юридичних осіб, приходять до висновку, що: «перетворення закритого акціонерного товариства у відкрите, і навпаки, здійснюється в рамках однієї організаційно-правової форми юридичної особи — акціонерного товариства, ідентифікаційний код, статутний фонд, номінальна вартість і кількість акцій якого залишається незмінними, тому, на наш погляд, здійснення зазначеної вище процедури все-таки не можна вважати зміною організаційно-правової форми акціонерного товариства, і, відповідно, видом реорганізації, передбаченої ст.108 ЦК України, тобто перетворенням» [4, с. 141].

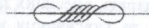
Автор не погоджується з думкою Н. Шевченко, оскільки останньою не було враховано ряд норм законодавства, а саме ч.10 ст.81 ГКУ (ЗАТ може бути реорганізовано у відкрите у порядку, передбаченому законом), ч.2 ст.25 Закону України «Про господарські товариства» (ЗАТ може бути реорганізоване у відкрите шляхом реєстрації його акцій у порядку, передбаченому законодавством про цінні папери і фондову біржу, і внесенням змін до статуту товариства) [5]. Також, нею не було враховано положення Наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 року №97 «Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення змін до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 року №59 та скасування нормативних документів» [6], яким затверджено класифікатор організаційно-правових форм господарювання (набрав чинності з 1 січня 2008 року). Даним Державним класифікатором України передбачені такі окремі організаційно-правові форми як «акціонерне товариство» (код 230), «відкрите акціонерне товариство» (231), «закрите акціонерне товариство» (код 232). Виходячи з цих нормативно-правових актів, можна прийти до висновку, що перетворення ВАТ у ЗАТ, і навпаки, є саме реорганізацією акціонерного товариства і не можна здійснити таке перетворення лише шляхом внесення змін в статут. Подібна точка зору простежується і в Листі Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 31 серпня 2005 року «Про порядок реорганізації ЗАТ» [7], в якому зазначено, що реорганізація ЗАТ у ВАТ здійснюється шляхом його перетворення, що тягне за собою припинення юридичної особи, яка виникає в результаті реорганізації, і при цьому здійснюється обмін акцій товариства, що реорганізовується, на письмові зобов'язання про видачу відповідної кількості акцій товариства, що створюється шляхом перетворення, а далі обмін цих письмових зобов'язань на акції у статутному фонді цього товариства. Про віднесення такого перетворення до реорганізації свідчить і п. 6.5. «Положення про порядок реєстрації випуску акцій та інформації про їх емісію під час реорганізації товариств» [8], затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30 грудня 1998 року №221, в якому зазначено, що при перетворенні ЗАТ у ВАТ або ВАТ у ЗАТ номінальна вартість і кількість акцій акціонерного товариства, створеного шляхом перетворення, повинна дорівнювати номінальній вартості та кількості акцій акціонерного товариства на момент прийняття рішення про його реорганізацію. Прихильниками даної точки зору є В. Луць, Р. Сивий, О.Яворська, які вказують, що: «при перетворенні може відбуватися зміна форми власності, виду акціонерного товариства, перетворення в будь-яку іншу організаційну форму: ТзОВ, ТзДВ та ін.» [9, с. 223].

Отже, можна прийти до висновку, що в українському законодавстві чітко зазначено те, що процедура перетворення ВАТ на ЗАТ, і навпаки, є саме формою реорганізації товариств і потребує проведення всіх етапів процедури реорганізації, а не може бути проведено лише шляхом внесення відповідних змін в реєстрі. Автор погоджується із таким ставленням законодавця до вирішення даного питання, оскільки лише за цих умов забезпечується повний мірі захист прав кредиторів товариства та акціонерів (які голосували проти такого перетворення), і цим підвищується стабільність цивільного обороту.

Використані джерела:

1. Телюкіна М. Реорганізація як спосіб прекращення діяльності юридических лиц // *Законодательство.-М., 2000, №1.-С.40-49*
2. «О некоторых вопросах применения Федерального закона «Об акционерных обществах»: Постановление Пленума ВАС Российской Федерации от 18 ноября 2003 года №19 // *Вестник Высшего Арбитражного суда РФ. — 2004. — № 1. — С. 25.*
3. Стандарты эмиссии ценных бумаг и регистрации проспектов ценных бумаг, утвержденные приказом ФСФР России от 25 января 2007 г. N 07-4 // *Бюллетень нормативных актов федеральных органов исполнительной власти.-№ 25.-18 июня 2007г.*
4. Шевченко Н. Л. Перетворення як вид реорганізації господарських товариств // *Часопис Київського університету права. — 2006. — № 2. — С. 138-143.*
5. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ // *Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49. — Ст. 682*
6. Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 року №97 «Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення змін до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 року №59 та скасування нормативних документів» [Електронний ресурс] // *Режим доступу до наказу: http://zakon.nau.ua/doc?doc_id=241252*

7. Про порядок реорганізації ЗАТ: Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 31 серпня 2005 року № 7508 // Інформаційно-пошукова правова система «Інфодиск».
8. Положення про порядок реєстрації випуску акцій та інформації про їх емісію під час реорганізації товариства, затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30 грудня 1998 року №221 // Офіційний Вісник України. - 1999. - №10. - Ст.67.
9. Луць В.В., Сивий Р.Б., Яворська О.О. Акціонерне право. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. — Ст.256

В. И. Задоя

аспирантка Одесского национального университета им. И. И. Мечникова,
Одесса, Украина

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПОДЪЕМА ЗАТОНУВШЕГО В МОРЕ ИМУЩЕСТВА ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ И РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Рассматривая вопрос о правовом режиме затонувшего имущества в России, необходимо сразу оговориться, что положения, предусмотренные КТМ Российской Федерации по рассматриваемой теме, во многом совпадают с предписаниями КТМ Украины. Это не удивительно, поскольку оба государства входили в состав бывшего СССР и являлись его «правопреемниками». И в первом, и во втором действовал КТМ СССР 1968г. до принятия ими своих собственных кодексов (это положение относится ко всем нормативным источникам). И при принятии новых КТМ обе страны руководствовались положениями именно Кодекса торгового мореплавания СССР, многие из которых заимствованы. Наряду с КТМ 1968г. продолжали действовать и Правила подъема затонувшего в море имущества 1979 г., однако в связи с принятием и введением в действие КТМ РФ они прекратили свое действие [4].

Итак, первое, на что следует обратить внимание — сфера действия КТМ РФ. Это положение является особо важным, поскольку наряду с указанным нормативным источником в России действует еще один — Кодекс внутреннего водного транспорта (КВВТ), глава VIII которого посвящена затонувшему имуществу. Правила, установленные первым законодательным актом, применяются к подъему, удалению, уничтожению имущества, затонувшего в пределах внутренних морских вод или территориального моря РФ. Предписания второго применяются к такому же объекту, только затонувшему в пределах внутренних водных путей Российского государства. Можно сразу отметить, что в регулировании отношений по подъему затонувшего имущества данные источники морского права отличаются только по сфере их действия и по государственным органам-участникам таких отношений, поскольку во всем остальном нормы абсолютно идентичны.

К затонувшему имуществу в Украине относятся суда или иные плавучие средства, потерпевшие катастрофу, любые сооружения, способные осуществлять плавание, летательные аппараты, их обломки, оборудование, грузы и другие предметы, независимо от того, находятся они на плаву или под поверхностью воды, опустились на дно либо выброшены на мелководье или на берег [1]. По законодательству РФ затонувшим имуществом являются потерпевшие крушение суда, их обломки, оборудование, грузы и другие предметы независимо от того, находятся они на плаву или под водой, опустились на дно либо выброшены на мелководье [3]. На первый взгляд, КТМ РФ содержит более узкий перечень объектов по сравнению с «морским законом» нашего государства, однако, обобщающей фразой «другие предметы» российский законодатель включает в понятие затонувшего имущества все объекты, которые не перечислены в статье кодекса.

Следующее, на что следует обратить особое внимание, это возложение инициативы по подъему затонувшего имущества на его собственника, а не на владельца, как это предусмотрено в КТМ Украины. Это лицо должно извещать о своем намерении осуществить подъем ближайший морской торговый или морской рыбный порт. В соответствии с КВВТ — это бассейновый орган государственного управления на внутреннем водном транспорте (далее

— бассейновый орган). В законодательстве Украины в качестве такого органа указан только морской порт. Предусмотрен также срок, предоставляемый капитану порта или бассейновому органу для рассмотрения заявления собственника в отношении его затонувшего имущества, который составляет три месяца со дня получения такого заявления. После изучения документов указанные полномочные лица устанавливают для собственника порядок подъема и срок для его проведения, который не может быть меньше одного года со дня получения таким лицом соответствующего уведомления капитана порта или бассейновому органу. Украинский законодатель ограничивает по срокам в этих случаях не устанавливает.

Кодексами РФ также предусмотрены обстоятельства, при которых собственник обязан осуществить подъем, удаление или уничтожение затонувшего имущества. К ним относятся: препятствия судоходству, морским промыслам, гидротехническим или другим работам, угроза жизни или здоровью людей либо загрязнение окружающей природной среды. В тех случаях, когда затонувшее имущество создаст непосредственную угрозу безопасности судоходства, жизни или здоровью людей, загрязнения окружающей природной среды, а владелец (собственник) не поднимает его в срок, установленный портом (бассейновым органом), портовые власти (бассейновый орган) имеют право сами поднять такое имущество. При этом собственник сохраняет за собой право истребовать имущество в случае его подъема указанными органами.

Если в отношении первых двух положений различий с украинским законодательством нет, то в регулировании последнего отличие является существенным. Российский законодатель предоставляет право истребования поднятого имущества его собственнику, если с момента подъема прошел не более чем один год, а в Украине этот срок увеличен вдвое — два года. Портовые власти также имеют право на получение возмещения понесенных ими расходов (равно как и бассейновый орган) [2]. Предусмотрена также обязанность доставки и сдачи в ближайший морской торговый или морской рыбный порт (бассейновый орган) случайно поднятого затонувшего имущества. Размер вознаграждения аналогичен установленному в Украине и составляет одну треть от стоимости такого имущества. В настоящее время в России не существует правовых механизмов, принуждающих собственника поднять затонувшее имущество в бесспорном порядке (как, собственно, и в нашем государстве). На наш взгляд, упущением обеих нормативных актов является отсутствие положений относительно договора о подъеме затонувшего имущества.

Вслед за анализом законодательного регулирования рассматриваемого вопроса, считаем важным указать несколько фактов практической деятельности заинтересованных органов РФ в отношении затонувшего имущества. Оговоримся, что представленная ниже информация не относится к имуществу, затонувшему в *морских водах*, однако в данном случае показательными являются *мероприятия по его подъему*, на что обращаем особое внимание.

Итак, во исполнение Соглашения «О взаимодействии органов исполнительной власти субъектов Российской Федерации — участников Ассоциации экономического взаимодействия и субъектов Российской Федерации «Большая Волга» по разработке и реализации программы по очистке акватории реки Волга», такая программа была разработана. Ее целью является улучшение экологической ситуации на водных объектах реки Волга за счет осуществления первоочередных мероприятий по очистке акваторий от брошенных и затонувших судов, не используемых гидротехнических сооружений, другого бесхозяйного имущества, промышленных и бытовых отходов.

Предусмотрены и сроки реализации программы — 2005-2010 годы для проведения первоочередных мероприятий.

Исполнителями мероприятий являются Общероссийская общественная организация «Ассоциация водолазных служб России», а также научные, проектные и производственные организации на конкурсных условиях в соответствии с Федеральным законом «О конкурсах на размещение заказов на поставки товаров, выполнение работ, оказание услуг для государственных нужд».

Заказчиками программных мероприятий выступают Федеральное агентство по водным ресурсам Министерства природных ресурсов Российской Федерации; органы исполнительной власти субъектов Российской Федерации; Федеральное агентство морского и речного транспорта; Министерства транспорта и связи Российской Федерации и др.

Разработчики программы — Общероссийская общественная организация «Ассоциация водолазных служб России» (от Ассоциации экономического взаимодействия субъектов